

LABOR

A C3 Alapítvány, a Fiatal Képzőművészek Stúdiója és a Magyar Képzőművészeti Egyetem együttműködése
1053 Budapest, Képiró u. 6.

Nyitó kiállítás: A mű ideje / a mű az időben

2007 október 12 - november 25

Erdély Miklós: Morálalgebra. Szolidaritási akció. Tablók, fotó-kollázs, 1972, rekonstrukció: digitális printek, 2004/2007

Jovánovics György: Mennyezetreszorító szerkezet, Fa, acélrugó, kartonhenger. 1971. Fotó, kétszer exponált felvétel: Galántai György, 1971/2007, 50X75 cm

A **Mennyezetreszorító szerkezet** használatával készült műalkotások. Készítették: Erdély Miklós, Lakner László, Stjóby Tamás. Új fotónagyítások az 1971-es, eredeti negatívokról, 2007.
Különböző méretek (50X75 cm, 18x24 cm)

Kis Varsó: Cyrill & Method. Digitális videó, színes, hangos, 1,5 perc 2005/2007

A kiállításon szereplő műalkotások mindegyike más-más módon kötődik a címnek választott kérdéskörhöz, vagyis hogy milyen módon viszonyul a mű egy adott történeti korhoz: saját korához, a keletkezés idejéhez valamint a mindenkori jelenhez. Hogyan változik az időben, az idővel, milyen kapcsolatot talál közönségével illetve a változó kulturális-társadalmi közeggel, melyben jelentése értelmezhető. Jovánovics György Mennyezetreszorító szerkezete jól ismert, gyakran reprodukált illetve néhány alkalommal bemutatott installáció, ugyanakkor soha nem szerepelt még kiállítótérben úgy, hogy az alkotó maga állította volna össze. A kapcsolódó fotóműveket pedig (a közvetlenül a mű létrehozatalában résztvevők kivételével) még senki sem látta Magyarországon, csupán nyomtatott reprodukcióikat. A Kis Varsó 2005-ös kezdeményezése részben a jelen bemutatóhoz hasonló célból rekonstruálta a magyar avant-garde klasszikus, emblemikus művét, Szentjóby Tamás 1972-es Kizárás gyakorlatát: a repró-létből kiemelte és láthatóvá tette, az újra-rendezés ugyanakkor nem pusztán megjelenítette a szerző közreműködésével az eredetit, hanem egyúttal új műalkotás is keletkezett. Erdély Miklós montázs-sorozata valószínűleg csak a lengyelországi Foksal Galériában volt eredetiben látható, a mű sorsa ezt követően ismeretlen. A rendelkezésre álló reprodukciók, a hagyatékban fennmaradt előkészítő anyagok alapján először 2004-ben az Elhallgatott holocaust kiállítás alkalmából rekonstruálta Szőke Annamária művészettörténész, s ez a dokumentumok alapján újra-konstruált mű jelen bemutató alkalmából az aktuális kutatási eredmények nyomán a korábnál jóval gazdagabb, az értelmezést segítő kontextuális kiegészítő elemekkel bővül. Eredetileg mindegyik mű 1972-ben, 35 évvel ezelőtt vált publikussá. Ez a, mondhatni, egy emberöltővel későbbi bemutató azonban szándékaink szerint nem a történet újrafelmondása, ha talán módszereink részben művészettörténetiek is, hanem a cél és a szándék a művek jelen-létének felmutatása, a mai nézőnek, kísérlet a jelen Magyarországnak szóló üzenet felfedezésére.

Web: Rácz Márta

Grafika: Kozma Éva

Kiállítástechnika: Antal János

Fordítás: Jim Tucker, Szegedy-Maszák Zsuzsanna

Videó: Szilágyi Kornél, Vándor Csaba

Fotó: Erdély György, Gadányi György, Zaránd Gyula

Kiállítási nagyítások: Gadányi György

Konceptió, rendezés: Peternák Miklós

Galériabizottság: Fenyvesi Áron, Lázár Eszter, Rácz Márta

Külön köszönet: Erdély Miklós Alapítvány, Gálik András, Havas Bálint, Jovánovics György, Szőke Annamária, StAuby Tamás

Mennyezetreszorító szerkezet, 1971

Klaus Groh Oldenburgban élő (akkor Nyugat-Németország) galerista és ideaművészeti közvetítő menedzser elhatározta, hogy kötetet állít össze és ad ki a Nyugattól akkor még fizikailag is ("vasfüggöny", elaknásított országhatárok) elválasztott kelet-európai új, kreatív avantgard művészeti aktivitásról.

Ez a kötet 1972-ben meg is jelent a kölni Dumont Schauberg kiadónál a DuMont Aktuell sorozatban AKTUELLE KUNST IN OSTEUROPA címmel. (A kötetben csehszlovák, jugoszláv, lengyel, román, szovjet és magyar művészek szerepeltek. Három olyan országból is tehát, amelyek ma már nem léteznek.)

Groh felkérésére, hogy küldjek 4 oldalnyi anyagot, konstruáltam a MENNYEZETRESZORÍTÓ SZERKEZETET. Ez a tárgy nem arra szolgált, hogy kiállítsam, hanem hogy a mennyezetre felszorítsam szobámban a székem, asztalom, és akkori olvasmányomat, és hogy ezt fotón dokumentáljam. **Tehát ez a fotó a mű.** (A felvételt Gadányi György készítette kettős expozícióval, ezért látszik a szerkezet megkettőzve.)

Egy oldalam tehát már volt. Három másik mű küldése helyett érdekesebbnek találtam azt, hogy megkérem három, Groh által szintén meghívott kollégám-barátom, működtessék ők is belátásuk szerint a szerkezetet saját környezetükben. Elvittem hát hozzájuk is a gépet és a szorító rudat.

Erdély Miklós nyílveszeje kétszeres erővel repítődne: a megfeszített nyíl erejét az összepréselt rugók is fokozzák. Az erő iránya többször is megtörik. A rugók a rúdon keresztül nem a mennyezetet nyomják, hanem a nyíl közepét, felfelé, ami által az ideg egyre mélyebbre feszül lefelé –a nyílvesző alsó vége által nyomva. Végül a nyílvesző hegye ismét felfelé törne –egyetlen ponton érinti a mennyezetet. Felfelé törekvése limitált. A vessző a célzás pillanatában már a célban van.

A konstrukció Erdély terve szerint már állt, amikor neki még egy ötlete támadt. Gyorsan keresni kellett egy függőont, amelyet a nyíl hegyéhez kötözött. Ez a súly most egy újabb erőirány: lefele. A rugók és a nyíl megkettőzött erejével szemben a mennyezetet erősíti. (Nehogy mégis átfúródjon.) A fotókat Erdély György készítette.

Lakner László először tenyerét, majd kedvenc Lukács kötetét, végül Lukács kötetéhez kötözött kezét ábrázoló fotót szorította a plafonhoz.

Stjóby: Molotov-koktél, macska, kutya, és ő maga.

Az eszme a következő volt: én felhelyezek egy macskát nagyjából a rúd közepére, majd villámgyorsan kilépek a képmezőből (hátrafelé, a fotót készítő Zaránd Gyula mögé). A macska valószínűleg le akarna ugrani. Ekkor azonban a folyosó kanyarából előlép Stjóby egy pórázon tartott kutyával, amelyik majd neki akar rontani a macskának. A macska erre csak a rúdon felfelé tud menekülni, felérve leveri a Molotov-coctailt, az lezuhan, és természetesen felrobban.*

(Az akciót nem volt könnyű végrehajtani. Elsőre nem is sikerült. Mind a kutya, mind a macska túl vad volt, a macska el is szökött. Zarándnak nem volt ideje használható képet csinálni. Hosszú ideig tartott, míg Stjóby új állatokat talált. Neki se kutyája se macskája nem volt, a már egyszer le-szerepeltekről szó se lehetett. Másodsorra azonban minden stimmelt.)

A szerkezettel a 4 fotós oldal elkészülte után többé nem foglalkoztam.

Másfél évtized múltán a Budapest Galéria két fiatal művészettörténésze, András Gábor és Török Tamás „101 TÁRGY” címen kiállítást szervezett (1985 május). Elkérték a tárgyat, ami véletlenül megmaradt. Legnagyobb meglepetésemre összeállították a széket és az asztalt egyszerre! (Nem is tudtam, hogy ez lehetséges.) Így is szerepelt a kiállításon, a fotója került a meghívóra és a plakátra.

Újabb 15 év után kiállították Ljubljanában, majd Berliben is – mások.

Én 1995-ben a Stjóby-verzió fotót kiállítottam a Velencei Biennálé Magyar Pavilonjában. Mint a nem egy alkotó személyéhez köthető műalkotás specifikus esetét.

Elkészülte után 36 évvel állítom fel először saját magam az eredeti verzióban.

Budapest, 2007 október

Jovánovics György

*Megjegyzendő, hogy a Szentjóby-verzió **ábrázolja** a Molotov-koktél fenomént (amennyiben verbálisan megadja a címben) nem pedig **dokumentálja**, mert nem volt benzin a palackban. Nem is robbant fel.

Erdély Miklós: Szolidaritás-akció

(Egy fotómontázsban és statisztikai tabellákban megvalósított koncepció forgatókönyve), 1972

1. Köztudott, hogy a gyilkosság intézményesítése a háború, helyesebben az intézmények gyilkossá a háborúban válnak.
2. Az intézmények az ember szolgálatában jöttek létre, de ma már urai és meghatározói az embernek és gyakran gyilkosai is.
3. A szervezetek hasznos szerepének megőrzése mellett módot kell adni az embereknek, hogy kifejezzék fölényüket intézményeikkel szemben.
4. Ha mindenki egyidőben ugyanazt a gesztust teszi, a vezetők és vezetettek, szembenálló államok és csoportok, örök és őrizettek fölött az emberi szolidaritásnak egy olyan formája manifesztálódik, amelyben nyilvánvalóvá válik, hogy például: rab és börtönőr között több az azonosság, mint börtönőr és börtön, rab és rabság között.
5. Az öldöklés logikája szerint, ha mindenki átlagban két embert öl meg, 32 lépésben az egész emberiség kipusztítható, tekintve, hogy egy ember kétszer nem ölhető meg.
6. Ha minden harcos, átlagban két embert öl meg, minimálisan az áldozatok fele – a csata méretétől függetlenül – olyan lesz, aki nem ölt meg senkit. (Az ártatlan áldozatok száma akkor is azonos, ha az, aki öl, mindig egy gyilkost és egy ártatlant pusztít el, ebből következik a bosszú képtelensége.) A tömegpusztító fegyverek azonban tovább torzítják ezt az arányt, hihetetlen mértékben.
7. Az öldöklés családfája fordított irányú a normálhoz képest, hiszen az utolsó életben maradt gyilkos nem lehet oka az öldöklés láncreakciójának, mert az ő színrelépése előtt az egész folyamat lebonyolódott. Inkább úgy látszik, mintha a nagyszámú ártatlan áldozat (a táblázat legalsó sorában) lenne elindítója és oka a gyilkos folyamatnak. A szaporodás családfája esetében nyilvánvalóan az ősapa eredendő oka összes utódjának.
8. Védekezés: minden ember két embert értesít a veszélyről. Ugyanazon elv alapján, miszerint egy embert kétszer megölni nem lehet, személyesen kell megjelölni őket (ahogy Göring is ajánlja a pacifistákkal kapcsolatban). Így elkerülhető, hogy egy személyt kétszer is értesítsenek, mások meg információ nélkül maradjanak.
9. Ha mindenki csak két embert jelöl meg minden intézményes és kommunikációs eszköz mellőzésével, a világon rövid idő alatt mindenki értesíthető, és az emberek közösen képesek védekezni. A szolidaritás szirénapróbája egy adott időpontban végigfut a világon.
10. A statisztika halott számait töltsük meg élettel.

(Kézirat, Erdély Miklós hagyatéka)

Némileg eltérő változatban publikálva: Elhallgatott holocaust. Múcsarnok, Budapest, 2004

StAuby Tamás:

Kizárás – gyakorlat

Büntetésmegelőző autoterápia

I. Az önítéltől kérdezhet bárki bármit

és

II. Kérdezheti a következőket:

- Minden emberi életterv immorális, amely saját élettervéből akár egyetlen más embert is kizár?
- Az az ember, aki nem teljesen szabad, a másikkal alkothat közösséget?
- A kultúra valódi feladata az, hogy tudatosítsa: sorsunk egy a történelemmel?
- Az a legfontosabb, hogy felfedezzük és realizáljuk azt, amire az életnek szüksége van?
- Aki az elviselhetetlent elviseli, az nem tud az életről? - Nem tud arról az egymásrautaltságról, melyről az élet tud: - Nélkülünk elviselhetetlen önmaga, nélkülünk minden reménytelen?
- A jelen blokádját csak az új magatartás törheti át?
- A jövő jelentése: az életünk felgyorsítása?
- Azért, mert a történelmi idő nem az individuumra vonatkozik, hanem az egészre, tesz ön kísérletet arra, hogy egyidőben élje át a jelen tényeit és elhagyatottságát a jövőben?
- Mindez arra való, hogy megnyilvánuljon a másság, s így a potenciális mást aktivizálja?
- Ami megváltoztatható az egyúttal befejezetlen? ami befejezetlen, az megváltoztatandó? A nemváltozás: szenvedés? A befejezetlenség: szenvedés?
- Reméli ön, hogy az egymásrautaltságot tudatosítja az egymásnak kiszolgáltatottság felmutatásával?
- Tettében a büntetés?
- Büntetésében a tett?
- Bűn a tett?
- Bűn a büntetés?
- Tett a bűn?
- Tett a büntetés?
- Mi a bűn?
- Az a tett a bűn, ami szenvedést okoz? Az a tett a bűn, ami nem változtat?
- Voltaképpen lehet tetteknek nevezni azt, ami nem változtat, ami nem a szenvedés csökkentésére irányul?
- Azért bünteti meg magát, mert az önbüntetéssel az önbüntetés büntetését magára vállalva a büntetőt a tettel-fel-nem-érő büntetés, azaz a bűn alól mentesíti?
- Kiszolgáltatva érzi magát, különösen azért, mert nem láthatja kivel beszél?

(1969 – 1972)

Publikálva: AL 5, 1983. nyár, 13. lap

Szógettó. Válogatás az új magyar avantgarde dokumentumaiból. Az anyagot gyűjtötte és válogatta Papp Tamás. Jelenlét 1989/1-2. sz. 267. lap

Törvénytelen avantgárd. Galántai György balatonboglári kápolnamutermé, 1970-1973. Szerkesztette Klaniczay Júlia és Sasvári Edit. Artpool-Balassi Kiadó, 2003. 130. lap

St.AUBY Tamás: Büntetésmegelőző autoterápia (event). Balatonboglár, 1972. július 6-9. – "DIREKT HÉT"
http://www.artpool.hu/boglar/1972/720706_s.html

Élőkép (2005)

A Kis Varsó bemutatja:

„Élőkép” – egy projekt, amelynek célja műalkotások megtekintése.

A projekt keretében műalkotások lesznek életre keltve elsősorban kontextusuk megváltoztatása révén. Az elképzelés kiindulópontja egy olyan értelmezés, mely szerint a kontextus fogalma a kultúra egyes elemeinek érzelmi és intellektuális kötöttségeit jelenti. Lehetővé teszi-e számunkra ennek az állandó viszonyrendszernek időszakos felfüggesztése, hogy önmagára egyetlen kulturális elemere közvetlenül tekinthessünk? Milyen közléseket hordoz egy ilyen esemény? A kötött viszonyrendszerek hálózatának feloldása minden esetben más megközelítést kíván. Az első „Élőkép” keretében Szentjóbby Tamás „Kizárás-gyakorlat” (1972) című munkájának rekonstrukciójára vállalkozunk. Performatív karakterű műről lévén szó, előadva lehet megjeleníteni. Ez esetben maga a művész lesz az, aki harminc év elteltével megismétli legendás gyakorlatát. Ugyanaz az előadó harminc évvel később eleveníti meg ugyanazt a szerepet. Ez a hipotézis – ugyanannak nagy időkülönbséggel való megismétlése – valós helyzet által szemlélteti az egyszerű kérdést: milyennek látjuk hosszú idő után ugyanazt? Ugyanaz-e? Emelett a rekonstrukció művészettörténeti jelentőségű is, hiszen általa, egy másik kor eseménye közvetlenül szemlélhetővé, ismét láthatóvá válik.

(Kis Varsó, 2005.II.4.19.00h)